

Kjell Höglund

"Det behöver alltså inte vara speciellt märkvärdiga låtar, men dom är generella. Dom håller på samma sätt som gravitationslagen håller."

Det är många, har jag upptäckt, som omedelbart associerar Kjell Höglund med en speciell sång, en person eller händelse. En del nämner sånger som "Man vänjer sej" eller "Kärleksdans i Provence" och känner inte till att han fortsatt att göra skivor långt efter det. En kompis grymtar till och säger att han minns en psykolog som brukade stänga in sig på sitt rum med en flaska rödvin och en knastrig skiva med Kjell Höglund. Det var ytterst svårartat. Andra nämner "En stor stark" som han fick en riktig hit med i slutet av åttiotalet. Det var då han inför unga nöjesjournalister - som väl hade snabbläst några gamla klipp och förberett sig för en djuplodande intervju - förklarade att han hemskt gärna skulle vilja skriva låtar som Orup, som han gillade; han kunde det bara inte. Han kunde bara skriva dessa egendomliga sånger som Kjell Höglund skriver.

Jag slår vad om att han menade vad han sa.

Det var i mars 1971 som Kjell Höglund spelade in sin första skiva hemma i studentlägenheten på Frejgatan i Stockholm och därefter sålde den för ett par tior ute på stan. På så sätt var han den första hemmapularen som försökte nå en publik utanför vänkretsen. Grejen blev snart mode och ideologi - det lär ha funnits femtio (!) små oberoende skivbolag vid mitten av sjuttioalet - för Höglund hade det emellertid mest varit en tvingande nödvändighet. Han hade skickat en demotejp till skivbolagen men fått nobben. Eftersom han ville ha ut sina sånger till en publik fick det bli den här hemmagrejen.

Efter ett par skivor kom han överens med inspelningsteknikern Janne Hansson om att spela in i studio och i stereo och att distribuera skivorna på ett mer professionellt sätt. Skivbolaget Alternativ bildades. I dag heter samma bolag Atlantis, Janne Hansson är fortfarande producent - och det utan att ett enda papper någonsin har skrivits under mellan de två - men nu för tiden är det mer syntar än akustiska

gitarrer. På scenen uppträder Kjell Höglund med rosa elgitarr och en hel dataanläggning.

Maskinerna är våra vänner
utan dom inget paradiset
maskinerna är våra vänner
naturligtvis

Själv träffade jag honom några år innan allt det här hade börjat hända: på Strömsunds elevhem vid mitten av sextiotalet. Redan då var han en blyg smal kille med forskande blick och ett smittande skratt. Alla flickor tyckte hemskt mycket om honom. Vi var några stycken som hungrigt flockades kring skivspelaren var gång Stones eller Dylan kom med något nytt, men såvitt jag minns fanns Höglund aldrig med där. Han satt väl på sitt rum och skrev låtar, i alla fall var det vid den här tiden som han började framträda med sina egna sånger. Jag kommer ihåg dem som något spröda och försiktiga, med en och annan lustighet insprängd.

Under de här åren stötte man ju i var och varannan buske på folk som till eget gitarrknäppande sjöng andras och ibland egna sånger, ett par tre av dem minns jag också till utseende eller sångsätt, men bara Höglund även för sångernas skull. Visst hade han Donovankeps och munspelsställ, men det gick inte att missta sig på det personliga tonfallet. Dessutom sjöng han aldrig "The house of the risin' sun", bara egna låtar.

Den som i dag lyssnar på hans första skiva - *Undran* är titeln - blir kanske irriterad över inspelningskvalitén, och tycker antagligen att gitarrkompet är i taffligaste laget, men det är utan tvekan en originell stämma som gör sig hörd genom bruset. Ännu går det mesta i traditionell trubadurstil, här och där blir det lite väl valhänt, men redan nu finns sånger som bär Höglunds tydliga prägel - och som han fortfarande, under mängdens jubel, framför med stor energi på scen: "Jag hör hur dom ligger med varandra i våningen ovanför", "Gustav under trappan", "Stormen före lugnet".

Där finns också den särpräglade rösten, knappast vacker i konventionell mening, dock oemotståndlig i sin nakna uppriktighet. Med åren har den blivit något fylligare, han själv tonsäkrare och lite djärvare.

Vad är det som gjort att just Kjell Höglund blivit en musikalisk följeslagare genom åren, någon jag alltid återvänder till? En sak är melodierna: enkla och utan större pretentioner, rakt på sak utan krumbukter. De bär effektivt fram hans texter och är förvånansvärt varierade för att vara skrivna av en man som påstår sig vara omusikalisk. Några av hans kompositioner är oerhört vackra, flera är utsökta danslåtar. (Det förvånar mig att inte sånger som "Kärleksdans i Provence" och "Hemlig kärlek" ingår i dansbandens standardrepertoar.) Melodierna är en del av förklaringen till varför så många, i alla åldrar, omedelbart tar till sig hans sånger. Här finns något av samma lätthet som i Beatles tidiga sånger, eller hos Dylan när han är på gott humör.

Men det är bara en del av förklaringen till varför jag inte gärna missar en spelning med Kjell Höglund en försommarkväll på Mosebacke. Nej, vad som nog gör honom till min följeslagare är denna längtan han formulerar så väl, den som drar genom våra liv i större eller mindre stråk. Det är en längtan bort från den plats där vi råkar befinna oss, bort från den situation vi har kommit att hamna i. Ibland är den tydlig och möjlig att benämna, ibland diffus som en plötslig ökenvind. Han skildrar den oförställt och uppriktigt, befriad från kylslagen ironi. Han står inte vid sidan om och tittar på. Han befinner sig själv däri.

Vill du följa mej till Provence

vill du ta din sista chans

där kullarna rullar ut

och vinet aldrig tar slut

Vill du dansa en kärleksdans med mej i en evigt erotisk luft

och med vänster hand på din höft

sjunger han i "Kärleksdans i Provence", till dragspelstoner och i gungande valstakt. Som så många andra stora sångare verkar han befinna sig i ständigt uppbrott. Han stampar ut elden och ger sig iväg med magen fylld av bönor och potatis. Han har packat sina personliga artiklar, skrivit ett brev till den det vederbör, han ska göra vad han kan och lite till och sedan får det bli som det vill. Någon gång, som i "Kärleksdans i Provence", vill han sticka iväg med en kvinna vid sin sida - "innan allt är som förut/ innan drömmarna tagit slut" - ibland har han tvingats iväg på grund av en kvinna. Men det är inte Bob Dylans syrastänkta cynismer och bitterljuva

självömkan när allt är över, Kjell Höglund ber försiktigt: "tänk på mej nån enstaka gång."

Men oftast vill han bara iväg, i tanke eller handling, bort från den inrutade vardag som få har beskrivit så sataniskt, som här i "Man vänjer sej":

Man tar magnecyl mot huvudvärken, dåsar framför TV:n
grannen går på toaletten och det brusar i röret
man är trött och går och lägger sej och grannen grälar med sin fru
trafiken är oändlig, det är omöjligt att sova
men man vänjer sej... man måste vänja sej.

"Anonym" tar det tre snabba minuter från kaféet fram till bårhusbädden, och då har han hunnit med resan till Mallorca, giftermålet i kyrkan, skilsmässan och arbetslösheten.

Man kanske därför kan säga att Kjell Höglunds sånger mest tilltalar dem som inte vill leva som andra, som fasar för vardagslunken och helst skiter i traditionerna.

Men då har man inte mött den publik som kommer för att se honom på scen. Det är pojkar och flickor mellan tjugo och sextio år, i jeans och kostymer, finklänningar och skinnjackor, kortklippta och långhåriga. Jag vet inte vad det är vi har gemensamt, mer än att vi ropar ut namnen på våra favoritsånger, sjunger med i refränger och ger honom ännu en ovation när han för andra gången drar gitarrsolot till "Jag har bott vid en landsväg" med tungan rätt i mun. Efteråt ropar vi in Höglund flera gånger, ända tills han har dragit "One night (with you)", självklart med den rätta texten, inte Elvis tillrättalagda.

Behöver jag säga att vi har roligt?

En sång som "Man vänjer sej" skulle kunna vara en oförskämdhet mot alla som måste släpa sig upp ur sängen tidigt nästa morgon för att ta bussen till jobbet, men Kjell Höglund tar ut svängarna så våldsamt att det till sist kommer ut ett skratt på andra sidan. Jag vet inte riktigt varför det blir på det viset, för det är en gripande sång - kanske för att man ju inte gärna vill gråta på krogen. Men oförskämd är den rakt inte, tvärtom, Kjell Höglund ställer sig aldrig vid sidan av sina sånger. Det skulle kunna vara sig själv han sjunger om.

Så blir det fredag i alla fall, man super lite håglöst och på lördan går man ut i parken, unnar sej en pizza och på kvällen kommer gråten

det är skönt att våga bli förtvivlad, känna sej verklig, man köper lite porr i en tidningsautomat och går hem och onanerar, det är ousägligt torftigt, men man vänjer sej... man får lov att vänja sej

Sedan är det knäpp tyst när han drar den spröda "Tidens hjul" strax före paus; den som handlar om att det kommer en ny vinter, en ny vår, en ny sommar nästa år igen. Så därför: kyss mig idag, i morgon har jag kanske flytt.

Hos Kjell Höglund befinner sig världen i ständig rörelse. Livet är en process. Framför oss ligger en ny och spännande väg.

Han blandar ledigt högstämnda tankar med vardagliga ting, dyker ner i nattsvarta djup men kommer upp igen med ett leende, en klackspark, en simpel detalj. För Höglund är det ingenting konstigt att i en och samma sång blanda Egyptens sfinxer med kökskranen som vägrar sluta droppa, eller att efter notering om väderleksrapporten kasta in Johannes syner i Uppenbarelseboken för att direkt därefter fråga om han får stanna hos henne i natt. I "Gennesarets sjö" spränger han in en närmast parodisk skildring av en konstvernissage mitt i den laddade texten om uppbrott och sviken kärlek. Det är inte ovanligt att poeter gör så, men det är ovanligt inom populärmusiken.

Man får heller inte glömma bort att han skrivit många roliga texter; alltifrån absurda små stycken om att segla till norra Madagaskar i ett badkar till det svenska rekordet i underdriftens svåra konst, "Otäck tendens". Hans framträdanden på scen är en besynnerlig blandning av rockkonsert, visafon, filosofisk grundkurs och lustspel. Också kontrasten, mellan det bråddjupa allvaret och den varma oförställda humorn, bär honom högt och långt.

Men vart?

Att han vill till Provence med sin älskade ska nog inte uppfattas alltför bokstavligt; Provence kunde lika gärna ha hetat Eldorado, Shangri-La eller något annat av dessa jordiska paradiser som han sjunger om i sång efter sång. Ingen annan inom svensk populärmusik har bekymrat sig så mycket om hur vi egentligen ska ha det med vårt gemensamma liv, med den eviga frågan om det går att skapa ett lyckorike på jorden eller inte. Den har sysselsatt honom rakt genom hela hans produktion, från "Annorlunda land" som jag minns från Strömsund (men som inte finns med på någon skiva) till "Det förlorade paradiset" på *Ormens år*. Självt beskriver han sig som

ett politikens olycksbarn som knuffats ned från barrikaderna. Han rör sig elegant från Platon över Freud till Marx i en och samma sång för att till sist hamna bland Himalayas otillgängliga berg och grönskande dalar, inspirerad av James Hiltons *Lost horizon*, en av de få böckerna i Höglunds bokhylla.

I en annan, tidigare sång undrar han över det buller som hörs i garaget under nattens mörkaste timmar,

kan det vara Marx som envisas med sina alkemistiska experiment?

han försöker göra guld, men allt är inte guld som glimmar

jag sitter med ragnarök i mitt glas som om ingenting hade hänt

Sången heter "Nattlig episod med alkemisten Karl Marx", en talking blues av höglundskt snitt på arton välmatade verser. Den fortsätter lite längre fram:

det finns kattguld som inte är värt mycket mer än en tillfällig ljusreflex

det finns tomma tunnor som bullrar högt, och eldar som falnar och dör

det går inte dra allt över samma kam, det finns lysande lampor som

släcks

man får vrida och vända och titta och undra och tänka sej noga för

"Höglund har blivit gammal", skriven vid mitten av sjuttioalet, i ett arrangemang

som för tankarna till tidigt sextioal, har aldrig känts aktuellare än i denna

omvälvningarnas tid. Här har hjältarna svikit och sugits upp av etablissemang,

idolerna korrumpats, den fränaste vänstersnubben supit ned sig och klassens

helgon har billigt rödvin i kassen. Vad ska vi göra när alla smarta teorier har kommit

på skam, vem ska vi tro på när vargen är from som ett lamm? sjunger Höglund till

smäktande doadoa-kör. Hans svar: Du måste tänka själv. Du måste själv räkna ut

vad du tycker.

Men det är ingen sång i moll, ingen målning i svart, snarare är den bångstyrigt

uppsluppen inför de möjligheter som står oss till buds.

Många av Kjell Höglunds sånger är sådana moraliteter, resonemangsfyllda verser

med ett jag och ett du. Till skillnad från det mesta inom popmusiken uttrycker han

respekt för lyssnaren, som någon att tala med, diskutera med. Du är någon, säger

han.

Det betyder också att du har ett ansvar för ditt liv och din omgivning. Du kommer

inte undan, ingen är en öde ö. I Kjell Höglunds sånger finns de stora frågorna om

ansvar och skuld. Sitt förakt utslungar han mot dem som smiter undan och skyller på andra, som alltid håller stilen, sköter sina kort och förklarar att djävulen är någon annan, alltid någon annan.

Det är också därför vi tycker om Kjell Höglund.

Jag ringer honom för att be honom skicka över några texter och passar då på att fråga om det är sant som jag har hört, att han inte ska uppträda mer på ett tag. Jo, det är sant.

- Det är dags att pröva på nåt nytt, säger han.

Kyss mig idag, i morgon har jag kanske flytt.

"Jag kom från Norrland ner till Stockholm med en bunt sånger", skriver du i boken med dina samlade sånger, Brända Skepp. "Det var sommaren 1967."

- Ja, ja, det låter ju romantiskt. Killen som tog initiativet till boken ville att jag skulle skriva nån kommentar till varje skiva. Sanningen är att jag var helt nollställd när jag kom ner till Stockholm. Jag hade inte den blekaste aning om vad jag skulle göra. Jag ville inte gå i skolan, hade inget yrke jag drömde om. Jag kände mig deppig, var liksom inne i en återvändsgränd, kände mig som... vad heter den där diktsamlingen av Erik Lindegren?

Mannen utan väg.

- Just det! Jag har inte läst den, men jag kände mig så. Mannen utan väg.

Du vet, du kan bestämma dig för att bli tandläkare, sen går du en utbildning och så är du tandläkare. Det är inte lika lätt att bestämma sig för att göra skivor och att folk sen ska lyssna på ens skivor. Jag drömde om det. I väntan på att nånting skulle hända jobbade jag för SIFO - ringde runt och ställde frågor om allt möjligt - och sen hamnade jag *ändå* på universitetet, fastän jag inte ville det. Men det var väl det att i skolan visste jag i alla fall hur man gjorde. Dessutom fick man ju studielånet.

1971 kom din första skiva, inspelad hemma i din lägenhet. Du blev en pionjär inom musikärelsen.

- Men först hade jag faktiskt skickat en kassett till Metronome. Och fått nej. Jag hade gått runt lite till andra skivbolag. Jag tappade modet när jag fick nej överallt.

Sen var det en religiös kille där jag gjorde min vapenfria värnplikt: han for iväg en helg och gjorde en singel alldeles själv. Jaha, tänkte jag, man kan alltså göra det själv! En fantastisk idé! Men poeter har gjort det i alla tider, tryckt sina egna diktsamlingar och sålt dom på gatan. Det är bara tekniken som är ny. Skriver man vill man ju bli publicerad.

Jag kände en göteborgare, Henrik Grapengiesser, och eftersom göteborgare är handlingens män - tycker du inte det? - såg han till att vi satsade tusen spänn var av våra studielån, fixade en riktig bandspelare, spelade in hemma i min lägenhet på Frejgatan och tryckte upp tvåhundra skivor. Jaha, vi tog hundra skivor var, stack iväg åt varsitt håll, kom tillbaka och upptäckte att vi hade sålt alltihop! Det var inte så svårt. Jag tryckte upp tvåhundra till.

Jag startade alltså inte musikälsningen, jag ville bara publicera mina halvtaskiga låtar. Men jag tyckte om musikälsningen.

När började du skriva egna låtar?

- Jag tyckte om att skriva redan när jag var liten. Jag skrev små böcker, berättelser, dikter, nya texter till gamla melodier. Sen bildade vi en popgrupp på elevhemmet i Strömsund. Vi hade Spotnicks och Violents som förebilder och jag gjorde egna låtar eftersom deras sologitarrister gjorde egna låtar: Violents gitarrist uppkallade sina efter ormar, jag tog mina efter cigarettermärken. "Prince of Blends" hette en låt. Sen skrev jag en text till en av låtarna och upptäckte att det var skitroligt att göra sånger! Jag hade ett uttrycksbehov, nu hittade jag formen för det.

Jag minns från Strömsund att medan vi hängde runt grammofonen så satt du mest och hängde över din gitarr.

- Ja, men jag har alltid tyckt om popmusik. Min pappa hade konditori och där fanns det en jukebox så jag lyssnade mycket på den sortens musik. Jag lyssnade på Tio i topp, Svensktoppen, Beatles och Stones. Hellre Beatles än Stones. Men jag var ingen spisar.

Nu för tiden hänger jag inte med - jag har inte ens haft nån stereo förrän nu, på senare tid - men jag tycker Roxette är jättebra. Orup gillar jag. *Så* lätt är det inte att få till en låt som slår! Det är betydligt mindre spekulation än vad en del tror. Det går inte att bara sätta sig ner och spekulera och tro att man ska slå igenom för det: man blir alltid slagen på fingrarna av den som har *lite* känsla i alla fall.

Finns det några du direkt har lärt dig av?

- Dylan betydde mycket. Han betonade texterna. Också såna som Povel Ramel, Owe Törnqvist, Cornelis. Vanliga schlagers har jag alltid gillat. Men det var den engelska popvågen som tände mig.

Annars är det författare och filosofer du nämner i dina texter.

- Jag har nämnt Bob Dylan. Två gånger.

Okej, men annars är det författare och filosofer.

- Jag är en grubblare. Det som spökar för mig är den dumma frågan: Vad är livets mening?

Nu för tiden är ju såna grubblerier helt ute, men det fanns en tid då det var *comme il faut*, en fin grej. Filosoferna skulle fatta världen. Jag tycker det är ganska häftigt när nån sätter sig ner vid skrivbordet och försöker fundera ut vad världen är och sen skriver tjocka böcker om det han kommit fram till. Jag känner mig nästan som en av dessa filosofer, utan att jag läst speciellt mycket. Eller att jag skulle vara speciellt klok. Jag har aldrig trott på nåt: inte på vetenskapen, aldrig på religionen, inte på politiken. Då återstår ens egna grubblerier.

Du sjunger mycket om tiden, mer sällan om rummet. Det är inte Taubes skärgård.

- Nej, men är det skärgården som gör att folk lyssnar på Taube? Det tror jag inte.

Jag har en teori om det där. Jag tror att det handlar om formler, precis som inom vetenskapen. Ta Taubes "Dansen på Sunnanö"! Det som gör den låten så bra är inte pensionatet, dansen och allt det där; det är många som skriver om Stockholms skärgård utan att dom får det gensvar Taube får. Jag tror i stället att han har hittat *formeln*. Han har hittat dom rätta orden och dom rätta kombinationerna av ord som går direkt in i hjärtat även hos den som aldrig har varit i Stockholms skärgård.

Newtons gravitationslag är ju generell. För trehundra år sen släppte han det där äpplet och det faller precis på samma sätt i dag. Gravitationslagen gäller precis på samma sätt för gruskorn som för elefanter som för äpplen. Allt faller på samma sätt, enligt samma lag. Formeln är generell. "Dansen på Sunnanö" är äpplet som faller. Han har hittat den rätta, generella formeln.

Har du tänkt på att Taube, Bellman, Cornelis har en sak gemensamt? Ett persongalleri: Bellman naturligtvis, Taube har Rönnerdahl och alla dom andra, även Cornelis hade sina figurer som kom tillbaka. Man blir bekant med dessa personer, lär

känna dom. Dom uppväcker vissa känslor, sätter fart på associationsbanorna. Jag har aldrig haft några personer som kommer tillbaka. Jag letar efter *kodord* i stället: vissa ord uppväcker vissa känslor. Om jag säger "Den blomstertid nu kommer" uppväcker jag en viss känsla hos alla svenskar. Precis på samma sätt försöker jag göra mina låtar.

Säg några kodord som du använder.

- Författarna och filosoferna du nämnde: dom har jag inte med så mycket med för vad dom skrev utan för dom associationer deras namn väcker. Jag läste Jules Verne som barn och därför skapar bara hans namn en viss laddning hos mig. Spritsorter är en annan sak jag återkommer till. Det är ett fånigt exempel, men så är det. "Crème de Cassis" är ju en likör. "Holländsk genever". "En stor stark".

Om vi nu håller oss till detta fåniga exempel: Vad vill du väcka för tankar med alla dessa spritsorter?

- Hela vår kultur är ju alkoholindränkt. Alla har ett förhållande till alkohol. Och nämner jag en speciell sort har jag gjort en exakt angivelse - du kan gå in på en bar och beställa just den sorten - och det styr dina associationer i en viss bestämd riktning. Crème de Cassis är sött och sliskigt...

Ingenting för karlar.

- Nä, ingenting för karlar. Det passar bra till låten: "I racerbil på Rivieran/ hon är förlorad till min förfäran/ en gigolo har tagit över..." Holländsk genever ger ju helt andra associationer. Det är tyngre: vinter och kallt och kyrkogård. Väljer du fel ord kan det sänka en hel låt.

Vissa låtar har en formel som funkar för en fest, men inte dagen efter. Andra låtar håller en vecka. Per Gessle hittade formeln för en hit. En låt som "Frige Mandela" höll ju bara tills han blev frigiven. Sen finns det sånger som har sån livskraft att dom lever vidare. Vi lyssnar ju inte på Bellman därför att vi är särskilt intresserade av 1700-talets Stockholm, utan därför att han skrev några låtar som känns giltiga än i dag. Han hittade den generella formeln.

För mig är Rönnerdahl och Fredrik Åkare borta, jag har bara formeln kvar. Hittar jag den generella formeln så har jag gjort en bra låt.

Har du gjort nån sång som kommer att överleva dig?

- "Lugnare vatten". Det behöver alltså inte vara speciellt märkvärdiga låtar, men dom är generella. Dom håller på samma sätt som gravitationslagen håller. "Kärleksdans i Provence" håller ett tag till, men det är inte för att jag har varit i Provence. Jag har knappt varit i Provence. Det är inte Provence som är viktigt, det är den laddning ordet har i just det sammanhang där jag placerat det. Amazonfloden hade inte fungerat lika bra.

Vad är det i "Lugnare vatten" som gör att den håller?

- Den har en behaglig melodi, typ Svensktopp. Det finns ett bildspråk i den som jag tror folk kan ta till sig omedelbart: det handlar om vatten, skepp, berg. Det finns några slagkraftiga liknelser i den.

Det finns ju bilder som funkar på en lyrikrecensent på DN:s kultursida men inte på en bilhandlare i Gnesta. Om du tar inledningsfrasen - "Det flög en fågel rakt genom berget" - tror jag att det finns nåt i den som tilltalar även bilhandlarn i Gnesta.

Har dina sånger förändrats mycket, tycker du?

- Först skrev jag visor, nu är det pop. En del tycker väl att jag var politisk på sjuttioalet, sen har jag blivit underlig. Men politiskt intresserad har jag alltid varit. Däremot var sjuttioalet mer politiskt: det diskuterades mer politik då.

Annars är jag väl i stort sett samma *person* nu som jag var då. Jag minns att när jag gick på universitetet så var det nån som berättade om en undersökning som de hade gjort i Nazityskland, en sån där sjuk undersökning. Hur som helst, dom hade definierat olika personlighetstyper utifrån bland annat sättet att associera. Du vet, när nån säger "hav" så säger du "båt". Det gjorde arierna: sa nån "hav" sa dom "båt", "fosterland" blev "ära". Men det fanns en annan personlighetstyp: när nån sa "hav" så kunde dom säga "mor". Det var S-typen. Om dessa människor sa man att *det var som om skiljeväggarna i hjärnan rasat samman*. Det där uttrycket fastnade, för precis så känner jag mig. Vissa människor tycker det är väldigt viktigt att hålla isär saker, att ha var sak på sin plats. Själv vill jag se hur saker och ting hänger ihop: daggmasken och galaxen. Allt har ett samband. Jag tänker vertikalt, dom flesta andra verkar tänka horisontellt.

Dessutom tänker jag i bilder. I bilder och i liknelser.

Vad är det som får dig att börja skriva en sång?

- Jag vet inte riktigt. Men jag känner mig som en reporter som har använt hela sitt liv till att vara ute på reportage. Enda skillnaden mellan dig och mig är att jag inte har någon som ger mig uppdrag. Jag har bara mitt eget uppdrag. Jag rör mig genom livet, hämtar in intryck, får idéer. Jag tycker om att skriva sånger, det ligger på nåt sätt naturligt för mig.

Idén till en sång... det är ungefär som järnfilspånet som fastnar på magneten. Det virvlar runt en massa spån och så plötsligt fastnar ett av dem. En sång börjar alltid med en idé.

Arbetar du varje dag med dina sånger?

- Det är jag alldeles för lat till. Jag är en romantiker som tror på ingivelsen. Så funkar det i alla fall för mig. Egentligen ser jag det jag håller på med som en hobby; en del fiskar, en del samlar frimärken, jag skriver sånger. Och lika lite som frimärkssamlaren gärna släpar sig upp på morgonen för att titta på sina frimärken släpar jag mig upp på morgonen för att skriva sånger. Jag måste ha lust.

Plötsligt har du en idé?

- Jag har min frimärkssamling här i pärmen. Här har jag mina sånger och idéer och infall. Ibland är det bara en mening som fastnat. Jag sitter ibland och tittar i den, rotar lite, stryker och skriver ner. Ibland är det en idé som inte räcker för en hel sång, men plötsligt, kanske flera år senare, kommer en ny idé och den kanske kan kombineras med den gamla idén. Så där håller jag på.

Ibland skriver jag en sång rätt upp och ner, ibland putsar jag en hel del. Jag kan hålla på hur länge som helst för att hitta just det rätta ordet och sen kan jag hålla på och ångra mig för att jag ändrade just det där ordet. En sång jag skriver ner på en dag kan jag ha haft i huvudet i ett halvår. Det tog ett halvår för den att komma fram. Jag brukar säga att sångerna är resultat av mina grubblerier. Biprodukter.

Men jag skriver mindre och mindre. Jag börjar på nåt underligt sätt känna mig färdig. Det som jag ville göra när jag var tjugo har jag gjort nu.

Jag har upptäckt att jag halverar antalet sånger vart femte år: mellan 1965 och 1970 skrev jag hundra sånger, mellan 1970 och 1975 femtio osv. Det betyder att jag kanske bara kommer att skriva någon enstaka låt fram till 2005. Det är inte säkert att det blir nåt mer efter det. Jag har ändå gjort tolv album och det är ett mirakel med mina

försäljningssiffror. Hade jag sålt lika mycket som Uffe Lundell skulle jag säkert ha gjort tjugo skivor vid det här laget.

Skriver du texten eller melodin först?

- Samtidigt, för det mesta. Men jag sitter inte med gitarren numera när jag skriver, det går inte. Eftersom jag inte kan noter och knappt kan spela gitarr blir jag bara begränsad av gitarren - på grund av min okunnighet. Jag utgår i stället från texten och så tonsätter jag mening för mening, allteftersom jag skriver. Jag har tänkt så här: Det finns bara tolv toner i västerlandet, ingenting annat än *tolv* toner, så även om det finns alla möjliga och omöjliga ackordskombinationer så lik förbannat sjunger man en *ton*. Jag har gjort en dygd av nödvändigheten. Jag har sökt reträtt i min egen okunnighet. Jag kan inte kompa "En stor stark", jag har bara hittat på tonerna. Bengt Lindgren och Kettil Medelius, som jag spelat ihop med, kan hålla på hur länge som helst och diskutera om det ska vara C maj 7 eller inte - men dom kan inte skriva melodier! Jag fattar ingenting när dom snackar om C maj 7, ändå får jag ihop en del melodier. Så är det.

Hur går det till mer konkret, skriver du ner tonerna eller...?

- Jag gör sången i skallen först. Jag går och sjunger den för mig själv. Nöter in den. I början hände det att jag hade glömt bort den nästa dag, och det var ju lite retfullt, men nu för tiden gör jag inte det.

Jag skriver ner texten och greppen på gitarren - om jag känner till dom. Men när jag skrev "En stor stark" visste jag inte vilka grepp det var. Jag fick sjunga den i studion. Egentligen är det ju inte så märkvärdigt; jag har mina byggstenar som jag kombinerar på lite olika sätt. Det är några melodislingor. Man kan väl nästan säga att det finns en Lundell-låt, en Magnell-låt och en låt av mig. I studion behöver musikerna bara höra en vers, sen har dom hört skiten. Jag kan höra dom sucka för att det inte är nåt spännande den här gången heller. "Ah, det är den melodin!" Då får man skämmas igen.

Vad betyder musiken för en sång?

- Det är något lurigt i äktenskapet mellan text och musik. En bra sångtext *ska* inte fungera för sig själv. Den *ska* bara fungera ihop med musiken. Det är nåt lurigt som händer när man kombinerar ord och musik. Det är ytterst få bra sångtexter som fungerar som dikter och det är ytterst få bra dikter som blir bra sångtexter.

Det var när jag var liten som jag upptäckte det där med att skriva en *sång*. Jag hade ju skrivit små berättelser och dikter, men när jag för första gången skrev en sång var det nåt speciellt. Det var en upplevelse! Jag läste i dag en artikel om en kille som är bäst i Sverige på att måla fåglar. Han målar bara fåglar, det är hans grej. Han berättade i den där artikeln att när han var nio år så hade han lämnat in några fågelmålningar till en tävling - men han blev refuserad! Dom menade att det var en bluff. En nioåring kunde bara inte göra såna avancerade saker. Tänk dig, en kille som målar fåglar! Han är lika fascinerad av det som ingenjören som konstruerar ett atomkraftverk, eller jag som skriver sånger. Är det inte otroligt det där med att man är så olika? Jag är inte poet, jag är framför allt inte musiker: jag skriver sånger. Jag känner mig som en kompositör. Det är min grej. Du gillar att skriva, jag har förmågan att göra enkla melodier och texter. Jag har tagit till vara den begåvning jag har, genom att jag har varit helt besatt av det. Och det finns en magi i samspelet mellan text och musik.

På sjuttioalet blev det ju populärt att trycka av texterna på skivkonvolutet, men jag har alltid känt ett motstånd mot det där. Jag har alltid tyckt att man ska lyssna på sånger. Jag gillar inte att dom sitter och tittar på konvolutet - *nu sitter dom jävolarna och tjuvläser!* Det är som en fjärlssamling: själva idén med fjärlen är borta.

Men magin är svår att förklara?

- Det är en hemlighet. Jag börjar ju ofta med en text, men sen vill jag ha den där bärvågen.

Bärvågen, sa du?

- Ja, jag sa visst det. Kettil, som är jazzmusiker och fascinerad av toner, gillar mina texter, men melodierna tycker han är jävligt enkla. Men så var det en kompis till honom som hade varit och lyssnat på oss och efteråt sa att det är klart att Höglund skriver så enkla melodier när texterna är så komplicerade. Det kanske är så.

Jag försöker hitta nåt som gör att det blir ett harmoniskt äktenskap mellan text och musik. Och jag gillar schlagern. Det är nåt i en enkel melodi som sänker mig. Jag kan börja gråta när jag hör nåt riktigt enkelt och vackert.

Om du jämför med blues...

- Ja, det är en bra jämförelse! Den bygger ju på en enkel formel: man bestämmer sig för vissa ingredienser och håller sig till det. Nu kom jag på nåt! Jag lyssnade på ett

föredrag om kinesiskt måleri i Göteborg: jag gick förbi Röhsska museet, såg att det var det här föredraget och slank in. Det var oerhört fascinerande. Jag har alltid gillat kinesiskt måleri, alltid gillat det där enkla som är utfört med exakt precision: ett träd, en fågel, kanske ett litet hus. Ingenting mer, men så fantastiskt välgjort. Och då berättade den här föredragshållaren att grejen med det kinesiska måleriet inte är som i det västerländska måleriet, där konstnärerna håller på med en massa olika motiv, utan det är att alla målar den här fågeln. Grejen är att göra det bäst. Mästaren är den som målar fågeln bäst. Precis som med blues: alla sjunger "My baby left me, and the blues came to my house", men den bäste gör det bäst.

Nu har du väl mer än en enda fågel?

- Jo, men jag håller mig till vissa mallar. Jag har väl inte en enda melodi, man kanske kan sortera mina sånger i fyra eller fem olika högar. Det är "En stor stark"-högen, det är "Hemlig kärlek"-högen... Man har vissa byggstenar som man totar ihop på lite olika vis. Och man lär ju sig med åren, man blir skickligare på det. Man får en viss vana.

Dessutom håller jag på med populärmusik och då får man inte vara hur krånglig som helst.

En bra text faller väl platt om den saknar en bra melodi?

- Ja, jag tror det. Och en ganska dålig text kan förgyllas av en bra melodi. Det är melodin som blåser liv i liket. Det är som Frankensteins monster: det blir liv först när man sätter in elektriciteten. Melodin är som motorn i flygplanet, sången lyfter inte utan den.

Och - *artisten* inte att förglömma! Det är den tredje faktorn. Jag har ibland tänkt att det är synd att inte fler har velat göra mina saker. Jag är ju ingen artist egentligen, och definitivt ingen musiker. Taube var inte nån större artist, tycker jag. Däremot Cornelis, han skulle ha blivit stor ändå, även utan egna sånger. Jag tror inte Taube hade blivit känd utan egna grejer. Och om *jag* hade försökt livnära mig på att sjunga Taube eller Bellman - då hade väl folk gapskrattat!

Om vi tar en sång som "Gennesarets sjö"; den handlar om upprott, och allt i sången - varje ord, varje mening, musiken, arrangemanget - allt bygger under den där känslan. Varje detalj sitter där den ska.

- Det lustiga med den är att hela arrangemanget och inspelningen gjordes av min producent Janne Hansson och mig; vi som knappt kan spela! Sen la vi på en gitarr och lite annat i efterhand. Riktiga musiker hade gjort den på ett helt annat sätt. Jag hade flyttat till Göteborg, var ganska deppig, en kompis - som också var deppig - och jag satt och snackade. Plötsligt säger han: "Ja, ja, men vi har ju den fördelen att rötterna blir starkare när det blåser." Jag vet inte om han hittat på det själv, men plötsligt satt den där! Det var första meningen i sången: "Rötterna blir starka när det blåser." Sen sökte jag ord, uttryck eller tankar som passade in i den där grundstämningen. Jag var uppe i Stockholm och gick förbi ett galleri som hette Galleri Bleue. Det tyckte jag passade, det var ett kodord, men jag kan inte säga varför mer än att blå inte bara är en färg. Det är också en stämning. Blå. Blues. Galleri ger associationer till livet och konsten. På det sättet byggde jag på sången. Men - och det är det som är det svåra med konsten - om jag efter den där första meningen hade skrivit "En röd Taunus hänger i trädet" så kan jag inte ringa till Werner Aspenström och fråga om det är rätt. Det finns ingen uppslagsbok att titta i. Konstnären måste till syvende och sist alltid fråga sig själv. Det är den inre kompassen som måste visa om meningen "En röd Taunus hänger i trädet" passar in eller inte. Jag vet inte mycket om Sokrates, men han hade en fix idé om den inre rösten som jag gillar. Man måste följa sin inre röst. Alla konstnärer har en inre röst. Det är det enda uppslagsverk han har. Det är nog därför konstnärer så ofta blir oppositionella, oavsett vilket samhällssystem dom lever i. Med åren får man allt svårare att göra sånt som strider mot ens inre röst.

"Gennesarets sjö" är ingen berättelse egentligen, det är ett collage. När jag skrev den kunde jag inte svara på hur jag skulle fortsätta, men varje ord, varje mening, varje idé måste svara mot den sinnesstämning som finns i låten. Jag skrev inte "En röd Taunus hänger i trädet", jag skrev "Luften blir friskare när åskan går". Men varför? Det är inte så lätt att förklara. Det finns en magi kring en låt om man lyckas använda orden på rätt sätt. Det är ett slags trolleri. Man hittar nyckelord som leder in till själen. När jag skriver en sång kommer jag som i trance. Jag blir som en sömngångare. När låten är färdig kan jag förvånat utropa: "Fan, det var ju inte så dumt det här!" Men jag vet inte riktigt hur det gick till.

KJELL HÖGLUND föddes 1945 i Östersund, men familjen flyttade tidigt till Klövsjö i Jämtland och därefter till Rossön i södra Ångermanland. Han har givit ut skivorna *Undran* (1971), *Blomstertid* (1972), *Häxprocess* (1973), *Baskervilles hund* (1974), *Hjärtat sitter till vänster* (1975), *Doktor Jekylls testamente* (1979), *Vägen mot Shangri-La* (1980), *Tidens tecken* (1984), *Hemlig kärlek* (1986), *Ormens år* (1989), *Höglund forever* (1992), *Inkognito* (1995) samt de båda samlingsskivorna *Glöd* (1988) och *Lokomotiv* (1994). Marie Bergman, Maritza Horn, Sven-Ingvars, Susanne Alfvengren, Vibafemba, Lars Demian, Lill Lindfors m.fl. har sjungit in hans sånger, av vilka merparten finns samlade i boken *Brända skepp* (1987). Kjell Höglund ingår också i konstellationen *Bland skurkar, helgon och vanligt folk*, för övrigt döpt efter en av hans sånger, och de släppte 1999 ett album med titeln *Fri sprit och taxi hem*. 1991 debuterade han som författare med *Magnum Opus*, ett ockult manifest, och har sedan dess givit ut tre poetiska böcker på Internet: *Det sicilianska sigillet* (1997), *Genomträngningen* (1999) och *Den förbjudna boken* (2000). Kjell Höglund bor i Västerås.

ANDERS SUNDELIN

Ur *Konsten att berätta en historia II* (2001)